

АГЕНЦИЯ „МИТНИЦИ” В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

Величка П. Маринова
Икономически университет – Варна, България
velichka.peewa@ue-varna.bg

РЕЗЮМЕ — В работата на митническата администрация дигитализацията е неизбежна предпоставка и изискване за осъществяване на качествен и ефективен митнически контрол. Българската митническа администрация прилага Европейското общностно митническо законодателство, като внедрява в различните нива на своята дейност съвременните изисквания за безхартиена митница и инициативите за дигитални митници. Целта на настоящата статия е да представи обхвата и ефектите от дигитализацията в дейността на Агенция „Митници”. Приложени са дескриптивно-аналитичният подход и методите на сравнение, анализ и синтез..

Ключови думи: Агенция „Митници”, дигитализация, „е-Митници”, митническа дейност.

CUSTOMS AGENCY IN CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Velichka P. Marinova
University of Economics – Varna, Bulgaria
velichka.peewa@ue-varna.bg

ABSTRACT— In the work of the customs administration, digitization is an inevitable prerequisite and requirement for the realization of quality and effective customs control. The Bulgarian customs administration implements the European Community customs legislation, introducing the modern requirements for paperless customs and initiatives for digital customs in the various levels of its activity. The aim of this article is to present the scope and effects of digitization in the activities of the Customs Agency. In the study have been used the descriptive - analytical approach, the methods of comparison, analysis and synthesis.

Keywords: Customs Agency, customs activity, digitalization, e-Customs.

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните няколко десетилетия се извърши преход в ролята на митниците от събиране на приходи и защита на обществото към улесняване на търговията и сигурността на границите. Реформите и модернизацията включват преминаване от обработка на ръчни

документи към автоматизиране на митническите процеси и процедури. Импиджът на митниците в момента претърпява огромна промяна. Все повече държави дигитализират своите митнически системи, както процесите, така и процедурите в еднаква степен.

Световната митническа организация (СМО) предполага, че е наложително дигитализацията на процедурите да се извършва с хармонизирани подходи, като се използват международно приети стандарти. „Дигиталните митници” на СМО са инициатива, насочена към поддържане на митниците в синхрон с глобалното развитие чрез замяна на хартиените носители с електронни процеси и използване на цифрови системи в администрирането на митническите операции от събиране на мита до осигуряване на сигурно трансгранично движение на стоки (Gichuki & Msiska, 2021; The Impact of Digitalization, 2020). Тя успешно е подкрепена от Международната морска организация, Международната асоциация за въздушен транспорт и Европейската комисия.

Дигитализацията на митниците предполага използването на съвременни ИКТ за събиране и защита на мита, контрол на потока от стоки, хора, транспортни средства и пари и защита на трансграничната търговия от престъпления, включително международен тероризъм, който продължава да се появява в целият свят (Collosa, 2020).

Митническата администрация, като орган, отговарящ за всички международни търговски потоци на стоки – внос, износ и транзит – в днешно време е изправена пред предизвикателството за пълна цифровизация на митническите процедури, като по този начин осигурява безхартиена среда (Toshevskа-Trpchevskа et al, 2019).

Република България, като държава членка на Европейския съюз (ЕС) е пълноправен участник в общата митническа система на Съюза. Ефективността, опростяването и улесненията за търговията са най-важните принципи, залегнали в модернизирания митническо законодателство на ЕС, в сила от 01.05.2016 г. – Регламент (ЕС) № 952/2013 от 9 октомври 2013 г. на Европейския парламент и на Съвета за приемане на Митнически кодекс на Съюза (Регламент (ЕС) № 952/2013) и актовете към него. Целта е да се рационализират и опростят законодателството и процедурите във връзка с митниците и да се създадат условия за по-ефективни митнически операции, отговарящи на съвременните потребности, както и да се осигури преминаването на митническите администрации към работа изцяло в електронна среда, в която не се използват документи на хартиен носител, и да се ускорят и опростят митническите процедури за коректните икономически оператори (Мотиви към Наредба, 2018).

Стратегията на българската Агенция „Митници” за периода 2021 – 2024 г. предвижда *„по-ефективна, по-ефикасна и модернизирана българска митническа администрация, функционираща по все по-интегриран начин с митническите органи на ЕС, с по-голяма оперативна съвместимост между митническите и други гранични информационни системи; с усъвършенствана система за обучение на митническите служители.”* Една от целите в рамките на визията на АМ е осигуряване на пълноценно функциониране на електронното управление (Стратегия на Агенция „Митници” 2021 – 2024 г., 2021). Как се осъществява тази цел и успява ли Агенцията да се справи с предизвикателствата на всеобщата дигитализираща се среда в осигуряването на по – ефективна митническа дейност, определя **актуалността** и обуславя **интереса** към изследването.

Целта на настоящата статия е да **представи обхвата и ефектите от дигитализацията в дейността на Агенция „Митници”**. Обект на изследване е дейността на Агенция „Митници” (АМ) в рамките на изискванията за работа в дигитална среда. Приложени са **дескриптивно-аналитичният подход и методите на сравнение, анализ и синтез**.

1. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА МИТНИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ

В настоящите условия развитието на икономиката и икономическите процеси изискват всички структури на системата да използват съвременни технологии за ускоряване и опростяване на извършваните действия. В тази връзка въпросът за внедряването на дигиталните технологии във всички държавни агенции и бизнес структури става особено актуален (Vorona et al, 2022).

Митническият кодекс на Съюза, който замени Митнически кодекс на Общността, въведе на 1 май 2016 г. задължителни електронни транзакции, унифицира митническите процеси на ниво ЕС между митническите администрации на държавите членки и наложи електронна комуникация между митническите органи и икономическите оператори и Европейската комисия (Pashova, 2017).

Пандемията от коронавирус ускори експоненциално процеса на дигитализация на митниците и показва значението му както по отношение на контрола, така и за упражняването на международния трафик на стоки. Поради тази причина идеята за изцяло дигитална и „безхартиена“ митница, прокламирана от много международни организации днес, е все по-близка. Осветявайки прожекторите върху възможностите, предоставени от дигиталната трансформация, пандемията постави на изпитание митническите органи и техните способности за реагиране. Спешната необходимост от освобождаване на критичните стоки, необходими за реагиране на извънредната ситуация в здравеопазването, като същевременно се поддържат редовните търговски потоци, принуждава властите да преминат към дигитални митнически системи почти за една нощ (Corcuera-Santamaria & Sanjinés, 2021). Наскоро публикуваният митнически план на ЕС също показва колко е важна дигитализацията, за справяне с различните сценарии и нови форми на бизнес, които стават все по-глобализирани и сложни. Той предлага мерки, свързани с дигитализацията, като по-добро използване на данни, по-добри инструменти и оборудване, насърчаване на съответствието, по-голямо сътрудничество в рамките на ЕС и с митническите органи на страните партньори и по-добра подготовка за бъдещи кризи (Collosa, 2020; Custom Union, 2020).

Продължавайки напред, митническите администрации са принудени да надхвърлят простото автоматизиране на своите процедури: те трябва да се възползват от дигитализацията, за да обслужват по-добре своите заинтересовани страни и да допринесат за националния икономически напредък. Това е особено уместно поради нарастването на трансграничната електронна търговия, нарастващите заплахи, свързани с митниците и сигурността, и належащата необходимост от подкрепа за икономическото възстановяване след COVID-19 (Koh, J. 2021).

Дигитализацията предлага много възможности, но някои държави може да се затруднят да разберат как да приоритизират ИКТ проекти въз основа на своите стратегически цели и ограничения на ресурсите и как да приемат нови начини на работа (Mikuriya, 2016).

Едно от най-сериозните предизвикателства пред Българската митническа администрация (БМА) произтича от глобалната реформа на Европейската комисия (ЕК) в областта на Митническия съюз. Някои от факторите, породили необходимостта от нея са: глобализацията и гарантиране на сигурност и улеснения за търговията, създаването на възможности за работа на митниците в електронна среда, инициативата за „по-добро регулиране“ на митническите процеси и процедури. С цел да отговори на тези нови реалности, ЕК стартира глобалната реформа в митническата област с паралелното изпълнение на две дългосрочни и взаимосвързани инициативи: *Модернизиране на*

митническото законодателство на ЕС и e-Customs.

Митническият кодекс на Съюза налага прилагане на правния принцип, а именно всички митнически и търговски операции да се обработват по електронен път и че във всяка една държава членка, чрез информационните и комуникационни системи за митническите операции да се предлагат еднакви улеснения на икономическите оператори. Глобалната законодателна реформа и въвеждането на изцяло електронно общуване между митниците и бизнеса в ЕС представлява трансформация към качествено нов начин на организация на бизнес процесите в митническите администрации на държавите членки и на функционирането на Митническия съюз като цяло. Промените в бизнес процесите съответно пораждаат и промени в свързаните с тях електронни (информационни) системи. Това именно е обусловило и стартирането на взаимосвързаната със законодателната реформа инициатива „e-Customs” (e-Митници).

Решение № 70/2008/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно безкнижна среда в митниците и търговията е основополагащият документ, от който произтича инициативата „e-Customs”, чиято реализация се управлява чрез инструмента **Многогодишен стратегически план (MASP - Multi-Annual Strategic Plan) на Европейската комисия**. С чл. 1 на Решение № 70/2008/ЕО се въвежда задължение за ЕК и държавите членки да „изграждат сигурни, интегрирани, оперативно съвместими и достъпни електронни митнически системи за обмен на данни, съдържащи се в митническите декларации и придружаващите ги документи и сертификати и на друга важна информация”. От това задължение произтича и основната цел на инициативата „e-Customs” на ЕК – да се създаде нова електронна митническа среда в рамките на ЕС, която да осигури възможност електронното общуване в митническата област в ЕС (митници-бизнес/митници-митници) да стане обичайно и регулярно, а хартиеното общуване да бъде изключение.

Секторна стратегия „e-Митници” (2016-2025 г.) е създадена от АМ като компонент към „Стратегията за развитие на електронното управление в Република България 2014-2020”. Настоящата секторна стратегия дефинира и интегрира целите, приоритетите и очакваните резултати по отношение на въвеждането на електронно управление в АМ (e-Митници), произтичащи от следните стратегически направления и документи: Инициатива „e-Customs” на ЕС; Инициатива „e-Excise” на ЕС; Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014-2020 г; Стратегия на Агенция „Митници” 2018 – 2020 г.

Основната цел, залегнала в стратегическите документи в областта на e-управление е постепенната трансформация на държавните структури за въвеждането на електронни услуги с насоченост към потребителите (гражданите и бизнеса) чрез използването на информационни и комуникационни технологии при спазване на основния принцип за еднократно събиране и създаване на данни, залегнал в Закона за електронно управление и подзаконовите актове към него, определящи нормативната рамка на електронното управление в Република България.

На национално ниво мисията на „e-Митници” е в съответствие с общата мисия за електронно управление и обхваща участието в процеса на всички заинтересовани страни и предоставянето на достъпни електронни услуги, изградени с модерни технологии и с възможности за проследяване на процеса на обработка от страна на администрацията (Секторна стратегия e-Митници, 2018).

2. ОБХВАТ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА АГЕНЦИЯ „МИТНИЦИ”

Стратегията за развитие на електронното управление в Република България 2014-2020 г. въвежда модел на функциониране на е-управление, включващ *организационен модел, информационен модел и технологичен модел*. АМ е възприела подход на изграждане на Архитектура на информационни и технологични услуги, процеси и инфраструктура на АМ (Институционална/Корпоративна архитектура). На този подход се базира и възприетия от нея специфичен модел на „е-Митници”, който адаптира модела на е-управление на национално ниво. Прилагайки подхода на „приспособяване” (tailoring) на методологиите към организационната среда и спецификите на митническата област, АМ е възприела организационен модел за изпълнение на секторната стратегия „е-Митници”, включващ институционално, управленско, оперативен и изпълнителско ниво.

В рамките на целта „Осигуряване на пълноценно функциониране на електронното управление” от приетата Стратегия на АМ 2021 – 2024 г. са предвидени (Стратегия на Агенция „Митници” 2021 – 2024 г., 2021):

- усъвършенстване на съществуващите електронни услуги и/или включване на нови електронни услуги за повишаване на ефективността на административното обслужване;
- подобряване на обмена на данни чрез разширяване на използваните от АМ електронни административни услуги;
- повишаване на мрежовата и информационна сигурност;
- оптимизиране и осигуряване на надеждна, мащабируема и устойчива ИТ инфраструктура.

В периода до 2025 г. в АМ се предвижда да се автоматизират съществен брой процеси чрез изграждане на нови модули на информационната система или усъвършенстване на съществуващите. Процесите, които ще се автоматизират, касаят настъпили промени в законодателството на ЕС и националното законодателство, оптимизиране на работата на администрацията, технологични промени, предоставянето на електронни услуги или въвеждане на нови стандарти на работа. Всички тези дейности изискват гъвкави решения за описване на последователностите и формалностите, които се извършват от служителите за реализиране на резултат (бизнес процес). С цел правилното и ясно описване на функционалностите, които впоследствие да бъдат реализирани, в АМ ще се използва технологията за описване и управление на бизнес процеси чрез модели на бизнес процесите (*BPMN – Business Process Model and Notation*) (Секторна стратегия е-Митници, 2018).

Цифровизацията е една от стратегическите цели на Българската митническа администрация и е важна предпоставка за постигане на необходимия административен капацитет за имплементиране на европейското законодателство в областта на митниците. В същото време динамичното развитие на информационните технологии налага също ускорено създаване и надграждане на електронните услуги, както и подобряване на вътрешната административна, информационна и комуникационна инфраструктура. В съответствие с европейската и националната стратегии за развитие на електронни митници през 2021 г. АМ продължава усилията си по развитие на информационните си системи чрез изграждане на нови модули и системи, подобряване на съществуващите, провеждане на регулярни дейности за осигуряване на мрежова и информационна и обновяване на ИТ активите, използвани от Администрацията. Дейностите се финансират по оперативни програми и чрез средства от националния бюджет.

Секторна стратегия „е-Митници” е основа за разработване на подробна Пътна карта на проектно ниво. *Пътна карта за изпълнение на Секторна Стратегията „е-Митници”*

(2016 – 2025 г.) включва 3 стратегически цели в 11 целеви области (табл.1).

Таблица 1

Пътна карта за изпълнение на Секторна стратегия е-Митници

Цели/области	Изпълнение
Стратегическа цел: Трансформиране на митническата администрация в цифрова администрация посредством интеграция на информационните процеси	
Целева област "Развитие на митническата информационна система – БИМИС 2020"	
БИМИС 2020 – фаза 1	2016 – 2018 г.
БИМИС 2020 - фаза 2	2019 – 2021 г.
БИМИС 2020 - фаза 3	2021 – 2025 г.
Целева област "Развитие на акцизната информационна система – БАЦИС 2020"	2018 – 2025 г.
Целева област "Развитие на Технологична платформа за информационно взаимодействие"	2018 – 2020 г.
Целева област "Изграждане и развитие на Система за управление на трафика в ГКПП"	2018 – 2020 г.
Целева област "Развитие на адекватна ИТ инфраструктура, осигуряваща високо ниво на сигурност, бързодействие и гарантирана работоспособност"	2018 – 2025 г.
Целева област "Въвеждане и прилагане на методологии и стандарти"	2018 – 2025 г.
Целева област "Развитие на Справочно – аналитична платформа"	2017 – 2021 г.
Стратегическа цел: Предоставяне на качествени, ефективни и леснодостъпни електронни услуги за гражданите и бизнеса от митническата администрация	
Целева област "Развитие на „Единен портал за електронно общуване с Българската митническата администрация 2020“"	2018 – 2019 г.
Целева област "Разработване и въвеждане на електронни услуги, чрез информационните системи"	2018 – 2025 г.
Стратегическа цел: Популяризиране, достъп и участие	
Целева област "Популяризиране и насърчаване на участието"	2018 – 2025 г.
Целева област "Електронно включване и приобщаване"	2018 – 2025 г.

Източник: Пътна карта за изпълнение на Секторна стратегия е-Митници (2016 – 2025 г).

До края на 2021 г. развитието на дигитализацията по отделните цели и области отчита положителни резултати:

- продължава изпълнението на проект „Надграждане на основните системи на Агенция „Митници“ за предоставяне на данни и услуги – БИМИС /Българска интегрирана информационна митническа система/ (фаза 2)“.

През годината чрез проекта е реализирана частна облачна среда (cloud architecture) на АМ, като ICS2 Release 1 и Универсалния CCN ½ шлюз са първите приложения, работещи върху нея. По този начин са реализирани съюзните функционални изисквания,

произтичащи от Митническия кодекс на Съюза (МКС) относно подаването на Обобщени декларации за въвеждане (ОДВ). В рамките на БИМИС (фаза 2) през 2021 г. успешно е реализирана дейност по „Развитие и въвеждане институционалната архитектура на АМ по отношение на модул „Анализ на риска“, модул „Обработване на рисковата информация“, модул АНП, модул „Декларация за парични средства“ и модул РЕЗМА, авт. събиране на задълженията и интерфейси към RegiX”, за които модули също е използвана cloud architecture. В края на 2021 г. към Проекта е създадена нова дейност за развитие на системата за управление и идентичностите и достъпа (СУИД), като срокът на проекта е удължен до септември 2023 г. чрез допълнително споразумение към административния договор с Оперативна програма „Добро управление“ (ОПДУ).

Срокът на новата трета фаза – БИМИС (фаза 3) за развитие на БИМИС е 28 месеца до 31.12.2023 г. Целите и предвидените резултати включват разработване и надграждане на модули към БИМИС; надграждане на регистри; подобряване на електронната среда за работа и комуникацията с гражданите и бизнеса; подобряване на електронната среда за обмен на информация с други национални и международни контролни органи в митническата област, за целите на развитието на организационния и аналитичен капацитет на АМ, включително и за извършване на съвместни проверки.

- реализирани и внедрени в експлоатация са промени във функционалности на Българска акцизна централизирана информационна система (БАЦИС) във връзка с нормативните изменения на ЗАДС, ППЗАДС и поднормативните актове, влизащи в сила през 2021 г. и началото на 2022 година;

Извършени са промени във връзка с достъпа на икономическите оператори до БАЦИС, като е премахнато използването на аplet и е създадена възможност за работа с всички съвременни браузери. През 2021 г. са извършени дейности по подготовката за реализация на няколко проекта, вкл. за развитие и въвеждане на Институционална архитектура на Агенция „Митници” по отношение на БАЦИС, Система за движение и контрол на акцизни стоки (EMCS) Phase 4 и Система за обмен на акцизни данни (SEED) върху cloud архитектура, което ще осъвремени системата и ще допринесе за нейната ефективност и бързодействие. Предвиждат се също промени в областта на анализа на риска и идентифициране на рискови събития с цел предотвратяване на акцизните нарушения и осъществяване на контрол върху движението на акцизни стоки на територията на страната.

- успешно е реализиран проект „Надграждане на информационните системи на Агенция „Митници” за премахване на разликите между националните и презграничните плащания в рамките на единната зона за плащане в евро (SEPA)” по рамков договор, сключен между АМ и „Информационно обслужване” АД.

Реализирани се промени в досега съществуващите виртуални сметки за митнически операции, които са в съответствие с принципа на единната сметка и дават възможност лицата да погасяват от общата натрупана сума по сметката всеки вид задължение, възникнало по митническото законодателство.

- извършено е хардуерно и софтуерно обновяване.

През 2021 г. е внедрена в реална експлоатация облачна инфраструктура Red Hat OpenShift Container Platform в резултат на успешно приключила проектна Дейност 2 по проекта БИМИС (фаза 2). Извършена е и поддръжка на Red Hat Virtualization, Hyper-V виртуализация, виртуални сървъри и работни станции, администриране на потребители, групи, центрове за данни, клъстери, блейд инфраструктура, виртуални мрежи и дискови пространства.

- стартирала е работа по проекти за въвеждане на комуникационна свързаност тип IP

VPN Layer 3 и за център за резервиране на данни и услуги към Държавна агенция "Електронно управление" във връзка с осигуряването на информационната и мрежова сигурност.

В ИТ инфраструктурата на АМ е внедрено решение за повишаване нивото на мрежова и информационна сигурност чрез използване на F5 WAF за Load Balancer с принудително използване на SSL/TLS. През 2021 г. в ИТ инфраструктурата на Агенция „Митници” е внедрена в реална експлоатация система за защита и наблюдение на бази данни (Е-Митници, 2021; Нов договор по ОПДУ, 2022)

3. ЕФЕКТИ ОТ ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА АГЕНЦИЯ „МИТНИЦИ”

Митническите власти в световен мащаб се стремят да създадат благоприятни условия за развитие на бизнеса и междурегионално сътрудничество чрез автоматизиране на митническите операции и внедряване на най-новите иновации в областта на информационните технологии, насочени към ускоряване на движението на стоки, като се спазват изискванията за митнически контрол (Bukavnyova, 2019).

Според авторите (Sal'nikova & Chernova, 2020), автоматизацията на митническите операции ще доведе до повишаване на ефективността на митническите дейности поради по-голямо информационно покритие, скорост на операциите, изключване на човешкия фактор (включително корупционния компонент), повишена прозрачност и точност на митническите формалности, софтуерна и технологична поддръжка. Цифровите реалности диктуват необходимостта от трансформиране на митническата сфера, следователно електронните митници са основният вектор за развитие на митническите органи на настоящия етап. Изследвания (Raus et al, 2009) заключават, че бързото разпространение на електронните митници трябва да има двойно въздействие. Първо, ще подобри ефективността и по този начин ще увеличи конкурентоспособността на европейско ниво. Второ, трябва да има и възможен страничен ефект: знаем, че интернет технологиите като цяло намаляват корупцията чрез прозрачност и хармонизиране на правилата.

Пашова (Pashova, 2017) обобщава предимствата и недостатъците от електронизацията на митниците. Някои от предимствата, които авторът изтъква са: подпомагане на засилването на контрола на стоките; подобряване на сигурността и възможността за навременна реакция при възникнал проблем (резултат от постоянното функциониране на комуникационния център за връзка със системите на ЕС); намаляване на грешките и подобряване на производителността на системите чрез постоянното им обновяване; възможността за провеждане на електронна статистика с най-новите налични данни; повишаване ефективността на контрола на акцизните стоки на национално ниво; възможност на потребителите да се запознаят с всичко необходимо.

Дигитализацията създава сътрудничество и ефикасност при митническо освобождаване и пренасяне на стоките, осигурявайки три ключови предимства – създаване на видимост на пратката от пристанището до склада, подобряване на ефективността чрез намаляване на ръчния труд и грешките и намалени разходи и такси за всяка пратка (Tuagi, 2022). Митническите процеси, и по-специално ефективността на процедурите за проверка и освобождаване на стоки, оказват голямо влияние върху логистичната верига и работата на контейнерните терминали в пристанищните портове; бързите и ефективни митнически процеси позволяват да се намалят времето за доставка и разходите, свързани с вноса и износа на стоки, като косвено допринасят за конкурентоспособността на компаниите и техните вериги за доставки (Morelli, 2020). Според авторите (Zhereben & Lipatova, 2019), въвеждането на дигиталните технологии, ще подобри качеството и ефективността на

обмена на информация между митническите и данъчните органи, ще повиши ефективността на мерките по време на митнически контрол след освобождаване на стоките, както и ще доведе до намаляване на времето и разходите за труд. Опростяването на процедурите по митническо оформяне с използването на съвременни информационни технологии и достъп до тях за всички участници в международния търговски процес е една от най-важните дейности на заинтересованите страни по пътя към хармонизиране на митническите отношения и подобряване на митническото администриране (Lebid et al, 2021).

Друг авторски екип (Vovochenko et al, 2019) обобщава новите възможности за подобряване на механизма на митническото администриране като

- подобряване на митническата администрация, подобряване на ефективността на планиране и наблюдение на дейността на митническите органи, поддържане на външна търговска митническа статистика, анализиране на големи количества данни чрез използване на прогнозни анализи;
- получаване и обработка на митническа информация с иновативни методи като сателитно проследяване, радиочестотна идентификация и др.;
- използване на технологии с изкуствен интелект в процесите на митнически контрол и техническите средства и изпълнение;
- използване на формирането на дигитални платформи за търговия, базирани на системата на едно гише, осигуряваща концепцията за непрекъснат търговски процес.

Ефикасният и цифров обмен на данни, свързани с митническите декларации, предлага допълнително опростяване и намаляване на бюрокрацията в митническите декларации. Поспециално създаването на цифрови интерфейси може да доведе до значително опростяване, спестяване на ресурси и ускоряване на обработката на митническите процедури (Digitalization and Reduction of Bureaucracy, 2021). Същият ефект ще има и Проектът за електронна товарителница e-CMR, който според Антоу (Антоу, 2021) може да предостави възможност на бизнеса и на контролните органи да оптимизират процесите по внос, износ или транзит на стоки, като интегрират своите дейности в общи мрежи от информационни системи. Това не само ще повиши скоростта на обмен на информация между всички заинтересовани страни във веригите на доставки, но и би могло да сведе до обективен минимум допусканите грешки.

Изследванията на авторите са валидни и за нашата страна. Предимствата от дигитализацията в предвидените области съгласно Пътната карта за изпълнение на стратегията „e-Митници” 2016 – 2025 включват още и:

- С изпълнение на Дейност 1 на БИМИС (фаза 2) са реализирани възможности за икономическите оператори, осигурени чрез S2S концепцията: еднократна и унифицирана регистрация за всички информационни системи и електронни услуги на АМ и DG TAXUD; самостоятелно управление от икономическите оператори по електронен път; използване на първичните регистри на държавната администрация (REGIX) при проверка на идентичността и поддържане на актуалността на регистрацията на търговците; покриване на изискванията, свързани с проверките за идентичност, гарантирането на необходимите нива на сигурност при предоставяне на достъп до информационни системи; осигуряване на възможности за одит и проследяване на потребителски действия по отношение на достъпа до информационни системи; осигуряване на необходимото за институционалната архитектурата на АМ цялостно технологично решение по отношение на управлението на идентичностите и достъпа; изисквания поставени от

- икономическите оператори, свързани с функционалността на СУИД (БИМИС, 2021);
- С промените, предвидени по проекта за цялостна електронна обработка на плащанията, икономическите оператори и гражданите, които извършват преводи директно към АМ, ще бъдат улеснени при плащанията на публичните си задължения (Стартира нов проект за цялостна електронна обработка, 2021);
  - Наличието на REX регистрация дава възможност на износителите да се възползват от договореното със Споразумението между ЕС и Великобритания преференциално тарифно третиране. (от 25.01.2021 г. процесът по подаване на заявление за регистрация в новата система REX, както и комуникацията с митническите органи се осъществява по електронен път) (Въведена е нова централна система REX, 2021);
  - Покриване на изисквания на нормативни документи: (Регламент (ЕС) 952/2013, Electronic Customs Multi-Annual Strategic Plan - MASP, Решение за изпълнение на Комисията 2019/2151/ЕС, Регламент (ЕС) 910/2014, Закон за киберсигурност, Закон за електронното управление);
  - Ефективно управление на риска в областта на анализа на риска за т.нар. стоки с висок риск – акцизни стоки, чрез предварително идентифициране на рисковете, свързани с тях в рамките на инициативата „e-Excise”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В работата на митническата администрация дигитализацията е неизбежна предпоставка, изискване и инструмент за осъществяване на качествен и ефективен митнически контрол, както и за безпроблемна интеграция с митническите органи на ЕС.

Българската митническа администрация прилага Европейското общностно митническо законодателство, като внедрява в различните нива на своята дейност съвременните изисквания за безхартиена митница и инициативите за дигитални митници. В рамките на Секторната стратегия и Пътната карта за изпълнението ѝ, Агенция „Митници” успешно се справя с предвидени цели и етапите за тяхното осъществяване, като отчита положителна тенденция на развитие в контекста на дигитализацията.

ЛИТЕРАТУРА

1. Антов, М. (2021). Възможности за приложение на e-CMR от митническа гледна точка. Митническа хроника, № 2, 18.
2. БИМИС (фаза 2) върви към успешен финал. (2021). Митническа хроника, № 3, 7
3. Въведена е нова централна система REX (2021). Митническа хроника, № 1, 2.
4. Е-митници. (2021). Митническа хроника, № 4, 20-21.
5. Мотиви към Наредба за регистрите, водени от Агенция „Митници”. (2018). Министерство на финансите. Available from: https://www.minfin.bg/upload/38659/Motivi_Naredba.pdf. Accessed on: [04/07/2022].
6. Нов договор по ОПДУ за трета фаза от развитието на БИМИС. (2022). Митническа хроника № 1, 14.
7. Пътна карта за изпълнение на Секторна стратегия на е-Митници (2016 – 2025 г). (2019). Министерски съвет – Портал за обществени консултации. Available from: <https://www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=17793>. Accessed on: [04/07/2022]
8. Секторна стратегия за развитие на електронното управление в Агенция „Митници” - е-Митници (2016 - 2025). (2018). Агенция „Митници”. с. 4, 5-6, 8, 23-24, 31-32, 34, 36.

- Available from: <https://customs.bg/wps/portal/agency/about-us/strategies-programs-projects/strategies>. Accessed on: [04/07/2022].
9. Стартира проект за цялостна електронна обработка на плащанията. (2021). Митническа хроника, № 3, 5.
  10. Стратегия на Агенция „Митници” 2021 – 2024 г. (2021). Агенция „Митници”. Available from: https://customs.bg/wps/portal/agency/about-us/mission/mission_filelist/febb9525-608c-4bca-8220-b75748cb7015. Accessed on: [04/07/2022].
  11. Bukavnyova, N. I. (2019). Electronic seals as a tool of digitalization of customs transit. The collection of scientific papers of the II-nd Republican Youth Scientific-practical Conference i-Customs. Minsk, pp. 114. Available from: <https://rep.bntu.by/handle/data/60911>. Accessed on: [08/07/2022].
  12. Collosa, A. (2020). Digitalization of customs: some trends purpose of the recent EU plan. Available from: <https://www.linkedin.com/pulse/digitalization-customs-some-trends-purpose-recent-eu-plan-collosa/>. Accessed on: [05/07/2022].
  13. Corcuera-Santamaria, S., Sanjinés, J. (2021). The pandemic as an opportunity for digital transformation in customs. Available from: <https://blogs.iadb.org/integration-trade/en/the-pandemic-an-opportunity-for-digital-transformation-in-customs/>. Accessed on: [06/07/2022].
  14. Customs Union: New Action Plan to further support EU customs in their vital role of protecting EU revenues, prosperity and security. (2020). European Commission. Available from: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1703. Accessed on: [06/07/2022].
  15. Digitalization and Reduction of Bureaucracy in Customs Procedures. Simplifications for Economic Operators and Authorities. (2021). BDI. Available from: <https://english.bdi.eu/publication/news/digitalization-and-reduction-of-bureaucracy-in-customs-procedures/>. Accessed on: [09/07/2022].
  16. Gichuki, N., Msiska, F. (2021). Customs digitalization and deepening intra-comesa trade. Common Market for Eastern and Southern Africa. pp. 1-3. Available from: <https://www.comesa.int/publications-2/>. Accessed: [05/07/2022].
  17. Koh, J. (2021). Digital Technologies Are Changing Customs. ICT Insights, Issue 31. Available from: https://e.huawei.com/en/publications/global/ict_insights/ict31-digital-government/features/digital-technologies-are-changing-the-way-customs-works. Accessed on: [07/07/2022].
  18. Lebid, V., Anufriyeva, T., Savenko, H., Skrypnyk, V. (2021). Study of efficiency of simplification of customs formalities on the digitalization basis. Technology Audit and Production Reserve, 1(4(57)). pp. 52. Available from: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2021.225627>. Accessed on: [08/07/2022].
  19. Mikuriya, K. (2016). Digital Customs, the opportunities of the Information Age. WCO News. Issue 79. Available from: <https://mag.wcoomd.org/magazine/wco-news-79/digital-customs-the-opportunities-of-the-information-age/>. Accessed on: [07/07/2022].
  20. Morelli, S. (2020). Documents and digitization of customs procedures. Available from: <https://www.cswindow.contshipitalia.com/en/customs-documents-and-digitalization-of-processes>. Accessed on: [05/07/2022].
  21. Pashova, S. (2017). Electronization of Bulgarian custom administration. Customs Scientific Journal. 7(1). pp. 48. Available from: <http://www.csj.umsf.in.ua/eng/1-2017>. Accessed on: [04/07/2022]
  22. Raus, M., Flügge, B., Boutellier, R. (2009). Electronic customs innovation: An improvement of governmental infrastructures, *Government Information Quarterly* [Online] 26 (2). pp. 255. Available from: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2008.11.008>. [Accessed: 07/07/2022]
  23. Sal'nikova A.V., Chernova M.A. (2020). Electronic customs as the main vector of customs authorities development in the context of digitalization of the Russian economy. *Vestnik*

- Universiteta* [Online] № 5. pp. 75. (In Russ.) Available from: <https://doi.org/10.26425/1816-4277-2020-5-71-77>. [Accessed: 07/07/2022].
24. The Impact of Digitalization on Customs Service Providers An outlook into the future. (2020). Deloitte. pp. 9. Available from: <https://www2.deloitte.com/global/en.html>. Accessed on: [05/07/2022].
  25. Toshevska-Trpchevska, K., Kikerkova, I., Veterovski, Z. (2019). The Importance of Customs Digitalization – the Case of the Republic of North Macedonia. Book of Abstracts of the International Conference on Economics of Decoupling (ICED). pp. 55. Available from: <https://repository.ukim.mk/handle/20.500.12188/18054>. Accessed on: [05/07/2022].
  26. Tyagi, S. (2022). Digitization Creates Collaboration and Efficiency in Customs Clearance and Drayage. Supply & Demand Chain Executive (SDCE) Available from: <https://www.sdceexec.com/software-technology/article/22172222/klearnow-digitization-creates-collaboration-and-efficiency-in-customs-clearance-and-drayage>. Accessed on: [08/07/2022].
  27. Vorona, A.A., Getman, A.G., Dianova, V.Y. (2022). Impact of Digitalization in Customs on Increasing the Speed and Reliability of the Supply Chain. In: Popkova, E.G. (eds) Imitation Market Modeling in Digital Economy: Game Theoretic Approaches. ISC 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 368. Springer. Available from: https://doi.org/10.1007/978-3-030-93244-2_1. Accessed on: [05/07/2022].
  28. Vovchenko, N., Ivanova, O., Khapilin, A., Khapilin, S. (2019). The Eurasian Economic Union Customs' Administration Mechanism in the Digital Era. International Journal of Economics and Business Administration. 7 (3), pp. 139. Available from: <https://www.um.edu.mt/library/oar/handle/123456789/46456>. Accessed on: [08/07/2022].
  29. Zhereben, E., Lipatova, N. (2019). Digitalization as a way to improve the interaction of customs and tax authorities during customs control after the release of goods. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2019). Available from: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/iscde-19/125924623>. Accessed on: [08/07/2022].

СЪКРАЩЕНИЯ

АМ – Агенция „Митници”

ИКТ – Информационни и комуникационни технологии

ЕК – Европейска комисия

ЕС – Европейски съюз

СМО – Световна митническа организация

БИМИС – Българска интегрирана митническа информационна система

БАЦИС – Българска Акцизна Централизирана Информационна Система

ЗАДС – Закон за акцизите и данъчните складове

ОПДУ – Оперативна програма "Добро управление"

ППЗАДС – Правилник за прилагане на Закон за акцизите и данъчните складове

СУИД - Система за управление на идентичностите и достъпа